Elina Kotovirta STM/TUTO
Anne Lamminmäki SM/PO

07.12.2020

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

VALTIONEUVOSTON SELVITYS JA JATKOSELVITYS E 128/2020 VP: E-KIRJE KOMISSION TIEDONANNOSTA EU:N HUUMEIDENVASTAISEKSI OHJELMAKSI JA TOIMINTASUUNNITELMAKSI VUOSILLE 2021–2025 SEKÄ JATKOVALMISTELU NEUVOSTOSSA KOMISSION TIEDONANNON POHJALTA

Taustaa

Euroopan komissio antoi 24.7.2020 Euroopan turvallisuusunionistrategian ja osana sitä tiedonannon EU:n huumeidenvastaiseksi ohjelmaksi ja toimintasuunnitelmaksi vuosille 2021–2025. Neuvosto totesi yksiäänisesti komission esityksen olevan epätasapainoinen, minkä vuoksi PJ-valtio lähti muodostamaan komission tiedonannon pohjalta EU:n uutta huumausainestrategiaa, jossa tarjonnan rajoittamisen, eli lainvalvontaviranomaisten toimet, ja kysynnän vähentämisen, eli sosiaali- ja terveysviranomaisten toimet, olisivat neuvoston edellyttämällä tavalla paremmin tasapainossa.

Valtioneuvosto on toimittanut selvityksen komission tiedonannosta E-kirjeellä 128/2020 vp ja täydentänyt tätä 4.12. eduskuntaan toimitetulla jatkoselvityksellä PJ-valtion johdolla luonnostellun EU:n huumausainestrategian osalta.

Komission tiedonannon pääasiallinen sisältö

Komission tavoitteena on asettaa huumausaineiden vastaisessa ohjelmassa järjestäytynyttä rikollisuutta ja huumeongelmia koskevat EU:n toimet EU:n poliittisen ohjelman ytimeen. Komissio korostaa sen tarkoittavan entistä vahvempaa yhteistyötä kaikkien toimijoiden sekä paikallisen, kansallisen ja EU:n tason viranomaisten kesken. EU:n tasolla komissio tukee huumevirasto EMCDDA:ta, jotta virastolla olisi entistä vahvempi rooli kaikilla huumepolitiikan painopistealoilla.

Komission mukaan turvallisuus- ja terveysnäkökohdat ovat edelleen keskeisiä käsiteltäessä huumeongelman laajempia ja monialaisia tekijöitä. Komissio peräänkuuluttaakin tarvetta ajattelutavan muutokseen ja EU:n huumausaineita koskevan toimintamallin vahvistamista. Tämän vuoksi komissio esittää mallia, jonka avulla tehostetaan toimia huumausainepolitiikan kaikilla osa-alueilla, erityisesti turvallisuuspuolella.

Komission huumausaineiden vastainen ohjelma pohjautuu kahdeksaan strategiseen painopisteeseen, jotka on jaettu kolmen päälinjan alle: turvallisuuden parantaminen − huumausainemarkkinoiden häirintä; ennaltaehkäisy ja tietoisuuden lisääminen sekä huumausaineisiin liittyvät haitat.

Kahdeksan strategista painopistettä ovat:

1) Häiritään EU:n jäsenvaltioissa toimivien, niistä peräisin olevien tai niitä kohteenaan pitävien huumausaineisiin liittyvien ja suuren riskin aiheuttavien rikollisjärjestöjen toimintaa ja hajotetaan ne sekä puututaan niiden yhteyksiin muihin turvallisuusuhkiin
2) Parannetaan huumausaineiden ja huumausaineen lähtöaineiden laittoman tukkukaupan havaitsemista EU:n rajanylityspaikoilla
3) Tehostetaan määrältään pienessä ja keskisuuressa huumeiden jakelussa käytettävien logististen ja digitaalisten kanavien seurantaa ja lisätään näiden kanavien kautta salakuljetettujen laittomien aineiden takavarikkoja tiiviissä yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa
4) Hajotetaan huumausaineiden tuotanto- ja jalostustilat, estetään lähtöaineiden ohjautuminen ja kauppa laittomien huumausaineiden tuotantoa varten ja lopetetaan laittomat viljelmät
5) Ehkäistään huumeiden käytön aloittamista, edistetään rikosten ehkäisyä ja annetaan kansalaisille ja yhteisöille valistusta huumeiden haitallisista vaikutuksista
6) Edistetään hoitovaihtoehtojen tarjontaa niiden ihmisten erilaisiin terveys- ja kuntoutustarpeisiin, joille on aiheutunut haittaa aineiden käytöstä
7) Tehostetaan riskien ja haittojen vähentämistoimenpiteitä huumeita käyttävien ihmisten ja muun väestön terveyden suojelemiseksi
8) Laaditaan huumeidenkäyttöä vankilassa koskeva tasapainoinen ja kokonaisvaltainen toimintamalli (jolla vähennetään kysyntää ja rajoitetaan tarjontaa)

Kahdeksaan strategiseen painopisteeseen on sisällytetty 24 painopistealuetta. Ohjelman liitteenä olevassa toimintasuunnitelmassa kohdennetaan konkreettisia toimia mm. komissiolle, ulkosuhdehallinnolle, jäsenvaltioille tai EU-virastoille kaikkiaan 53 kappaletta. Näiden toimien tarkoituksena on helpottaa kahdeksan strategisen painopisteen täytäntöönpanoa.

Valtioneuvoston kanta; komission tiedonanto

Valtioneuvosto pitää lähtökohtaisesti kannatettava komission näkemystä jäsentää strategista ajattelua uudella tavalla, jonka tavoitteena on tehostaa toimia kaikilla huumausainepolitiikan osa-alueilla pitää sinänsä onnistuneina komission ohjelman mukaisia toimia tarjonnan rajoittamiseen ja lainvalvontaviranomaisiin toimiin esitettyjä painopisteitä, kuten monialainen viranomaisyhteistyö, digitaalisten huumemarkkinoiden monitorointi ja tiedonvaihdon tehostaminen.

Koska komission esitys jää valitettavan epätasapainoiseksi, valtioneuvosto pitää hyvänä sitä, että puheenjohtajavaltio Saksa on tehnyt esityksen uuden yhteisen asiakirjan laatimiseksi komission tiedonannon pohjalta. On tärkeää, että uudessa asiakirjassa tarjonnan rajoittamisen eli lainvalvontaviranomaisiin liittyvä osuus ja kysynnän vähentämisen eli sosiaali- ja terveysviranomaisiin liittyvä osuus ovat tasapainossa.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan jatkotyössä tulee vahvistaa ehkäisevän työn, hoidon ja haittojen vähentämisen näkökulmaa ja nostaa selkeämmin esille myös EU-tason huumausainepolitiikalle merkitykselliset kansainväliset strategiat ja asiakirjat. Niin ikään ihmisoikeuskysymykset sekä toisaalta kansalaisyhteiskunnan rooli tulisi nousta selkeämmin esille kuin komission tiedonannossa.

Jatkotoimenpiteet; PJ:n laatima luonnos EU:n huumausainestrategiaksi

PJ on laatinut komission tiedonannon pohjalta luonnoksen strategia-asiakirjaksi, joka jakautuu kolmeen politiikkalohkoon I) huumeiden tarjonnan vähentäminen: turvallisuuden vahvistaminen II) huumeiden kysynnän vähentäminen: ehkäisy, hoito ja sosiaalipalvelut, III) huumeisiin liittyvien haittojen vähentäminen ja edelleen kolmeen poikkileikkaavaan teemaan IV) kansainvälinen yhteistyö, V) tutkimus, innovaatiot ja tulevaisuuden näkymät sekä VI) koordinaatio, hallinto ja toimeenpano. Näiden laajempien politiikkalohkojen alle on edelleen määritetty strategisia prioriteetteja (11 kpl) ja niiden alle laadittuja painopistealueita, joita luonnosstrategiassa on yli 40 kappaletta. Strategialuonnokseen ei sisälly tässä vaiheessa vielä toimintasuunnitelmaa, vaan tuleva EU PJ-valtio Portugali tulee käynnistämään sen valmistelun.

Valtioneuvoston kanta tiivistetysti, E-jatkoselvitys; PJ:n luonnosteleman EU:n huumausainestrategia

Valtioneuvosto katsoo, että PJ-valtion johdolla valmistellussa strategiassa tarjonnan rajoittamisen, eli lainvalvontaviranomaisten toimet, ja kysynnän vähentämisen, eli sosiaali- ja terveysviranomaisten toimet, ovat nyt paremmin tasapainossa. Niin ikään valtioneuvoston tavoitteiden mukaisesti ihmisoikeuskysymykset sekä toisaalta kansalaisyhteiskunnan rooli saavat PJ-valtion johdolla luonnostelussa strategiassa selkeämmän painoarvon.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että lainvalvontaviranomaisten toimien osalta uusi strategia-asiakirja noudattaa komission tiedonannon onnistuneeksi katsottua linjaa.

Valtioneuvosto pitää kiitettävänä myös sitä, että ns. näyttöön perustuvat toimet tulevat esille aiempaa vahvemmin uuden tutkimusta, innovaatiota ja tulevaisuuden näkymiä käsittelevän osion myötä.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan on tärkeää, että PJ-maan strategialuonnoksessa on nostettu korostetummin esille kansainvälisten sopimusten ia asiakirjojen merkitys. Valtioneuvosto pitää hyvänä sitä, että PJ-valtio on kehittänyt EU-tason strategia-asiakirjaa tiiviisti jäsenvaltioita ja muita oleellisia toimijoita ja sidosryhmiä kuten kansalaisjärjestöjä kuullen.